

תוכן העניינים

- עזה: מחסור בתשתית תברואה מעורר חששות
בתחומי הבריאות והסביבה.....3
- עזה כעבור שנתיים - השפעתם של מעשי האיבה ב־2014 על
מערכת הבריאות.....5
- סגירת מחסום בגדר ההפרדה יוצרת מצוקה ומובילה לעקירה
בקהילה ירושלמית.....7
- עלייה חדה באשור הכרות על "אדמת מדינה".....10
- בקצרה.....12
- עלייה משמעותית כיצוא החקלאי ובהעברת מעזה.....13

סקירה כללית

תנאי החיים המעורערים בעזה מגבירים את הסכנה להסלמה חדשה במעשי האיבה (מזכ"ל האו"ם)

בין 7 ביולי ל־26 באוגוסט 2014 חוותה רצועת עזה את סבב מעשי האיבה הקטלני וההרסני ביותר מאז תחילת הכיבוש הישראלי ב־1967. כיום, כעבור שנתיים, רוב בני האדם והמוסדות בעזה עדיין מתקשים להתמודד עם האובדן הכביר. העימות בן שבעת השבועות החמיר את המצב ההומניטרי הירוד ממילא, הנובע משנים של מצור ישראלי ומחורף מחמת פילוג פלסטיני מבית, שני גורמים הקיימים גם היום.

גיליון זה של ירחון המעקב ההומניטרי מדגיש כמה מהאתגרים הניצבים בפני מערכת הבריאות בעזה; בנוסף על המספר העצום של בני אדם הזקוקים לטיפול באופן שוטף, כ־900 בני אדם שנפצעו במלחמה ב־2014 זקוקים לטיפול בגין סוג כזה או אחר של נכות לצמיתות, ומתקנים שנהרסו או ניזוקו ממתינים לשיקום המלא. נכון לעכשיו, בבית החולים אשיפא לבדו ממתינים יותר מ־3,800 מטופלים לניתוחים, שחלקם נקבעו אף לשנת 2018. עניין זה מעורר תסכול, ויוצר כאב מיותר, ונלווים אליו הסיכונים הכרוכים בעיכוב הטיפול.

סוגיה נוספת המעוררת דאגה ברצועת עזה היא היעדר תשתית תברואה נאותה. לצד המחסור החמור בחשמל, הדבר גורם מדי יום להזרמתם של כ־90 מיליון ליטר שפכים לא מטופלים או מטופלים חלקית אל הים. זיהום מי הים מהווה סיכון בריאותי חמור, במיוחד למי שמשתמשים בחופים לבילוי ונופש וצורכים מזון מזוהם מהשטחים שהפגיעה בהם היא הקשה יותר. התשתית הרעועה יוצרת גם סכנה בלתי פוסקת של הצפות במי שפכים באזורים שבקרבת מאגרים ותחנות שאיבה, כפי שקרה בחודש מאי האחרון.

במהלך ביקורו בעזה ב־28 ביוני חזר מזכ"ל האו"ם, באן קי־מון, וקרא לישראל להסיר את המצור, ולמנהיגות הפלסטינית לסיים את הפילוג הפוליטי מבית. בדבריו על המצב ההומניטרי השברירי אמר מזכ"ל האו"ם כי "מצב זה אינו יכול להימשך. זעם וייאוש ניזונים ממנו. הוא מגביר את הסכנה להסלמה חדשה במעשי האיבה, שלא תביא לתושבי עזה אלא סבל נוסף."

דגשים מרכזיים

- יותר מחצי מחוף עזה מזהם ביותר עד כדי כך שלא ניתן לשחות בו בשל היעדר תשתית תברואה נאותה.
- כל מתקני הבריאות שניזוקו או נהרסו במעשי האיבה בעזה בשנת 2014 שוקמו, למעט בית חולים שנהרס כליל, שלא נמצא עבורו המימון הדרוש.
- תנאי החיים בכפר הירושלמי א־זעיים הידרדרו בשל גדר ההפרדה והגבלות הגישה הנלוות אליה, והדבר גרם לרבים לעקור מהיישוב.
- בשנת 2015 אושרו הכרזות על יותר מ־62 אלף דונם כ־אדמת מדינה, הנתון הגבוה ביותר מאז 2015; זהו צעד הנעשה קודם להקצאת אדמות להרחבת התנחלויות.

נתונים לחודש יוני 2016

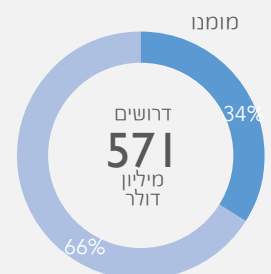
6	אזרחים פלסטינים שנהרגו (כתוצאה ישירה של הסכסוך)
167	אזרחים פלסטינים שנפצעו (כתוצאה ישירה של הסכסוך)
5	ישראלים שנהרגו (כתוצאה ישירה של הסכסוך)
30	ישראלים שנפצעו (כתוצאה ישירה של הסכסוך)
16	מבנים שנהרסו בגדה המערבית
56	בני אדם שנעקרו בגדה המערבית

תוכנית המענה ההומניטרית

2016

571 מיליון דרושים (דולר ארה"ב)

34% מומנו

דרישות שלא נענו

הפוטנציאל להסלמה מחודשת באלימות קיים גם בגדה המערבית ובישראל, למרות ירידה משמעותית במתקפות ובעימותים ברבעון השני של 2016. ממחיש זאת הפיגוע, שזכה לגינויים נרחבים, שביצעו שני פלסטינים ב־8 ביוני במרכז מסחרי בתל אביב, ובו נהרגו שלושה ישראלים. בעקבות הפיגוע ביטלו הרשויות הישראליות יותר מ־83 אלף היתרים שניתנו קודם לכן לרגל חודש הרמדאן, בעיקר לצורך ביקורי משפחות בירושלים המזרחית ובישראל; הנציב העליון לזכויות האדם אמר כי אמצעי זה עלול להוות ענישה קולקטיבית. עם זאת, ההודעה המוקדמת יותר, על ביטול הדרישות להיתרים מפלסטינים תושבי הגדה המערבית - גברים בני יותר מ־45 ופחות מ־12 ונשים בכל הגילים - נותרה בתוקף, והדבר אפשרה לאלפים להגיע לירושלים המזרחית לתפילות יום שישי המסורתיות במסגד אל־אקצא.

הגבלות גישה והרחבת התנחלויות נמנו עם הגורמים העיקריים לפגיעות הומניטריות ומקור לתסכול בקרב פלסטינים תושבי הגדה המערבית. גיליון זה של המעקב ההומניטרי מתייחס למצב שנוצר בכרבר פלסטיני בירושלים המערבית, אזעיים, כתוצאה מהקמת גדר ההפרדה ב־2005 ולאחרונה סגירתו של כביש ראשי המחבר את הכפר עם העיר. אמצעים אלה אילצו כ־240 משפחות לעזוב את האזור ולעבור לאזורים שבהם הגישה לשירותים ולמקורות מחיה טובה יותר. מאמר נוסף מנתח נתונים ישראליים רשמיים לשנת 2015, המצביעים על עלייה חדה באשרור של הכרזות על "אדמות מדינה", צעד הסולל את הדרך בפני הקצאת אדמות להרחבת התנחלויות או ל"הכשרה" בדיעבד של מאחזים לא מורשים.

בתדרוך שלו למועצת הביטחון ב־30 ביוני אמר המתאם המיוחד מטעם האו"ם, ניקולאי מלדנוב: "את התסכול הפלסטיני אי־אפשר לשטוף ולהעלים; לא ניתן לנצחו באמצעי ביטחון חמורים, מעצרים או הריסות בתים לשם ענישה. אבל גם האלימות והטרור, הניזונים ממשטמה, לא יוכלו להוליד מדינה פלסטינית."

"את התסכול הפלסטיני אי־אפשר לשטוף ולהעלים. אבל גם האלימות והטרור, הניזונים ממשטמה, לא יוכלו להוליד מדינה פלסטינית."

המתאם המיוחד מטעם האו"ם, ניקולאי מלדנוב

עזה: מחסור בתשתית תברואה מעורר חששות בתחומי הבריאות והסביבה

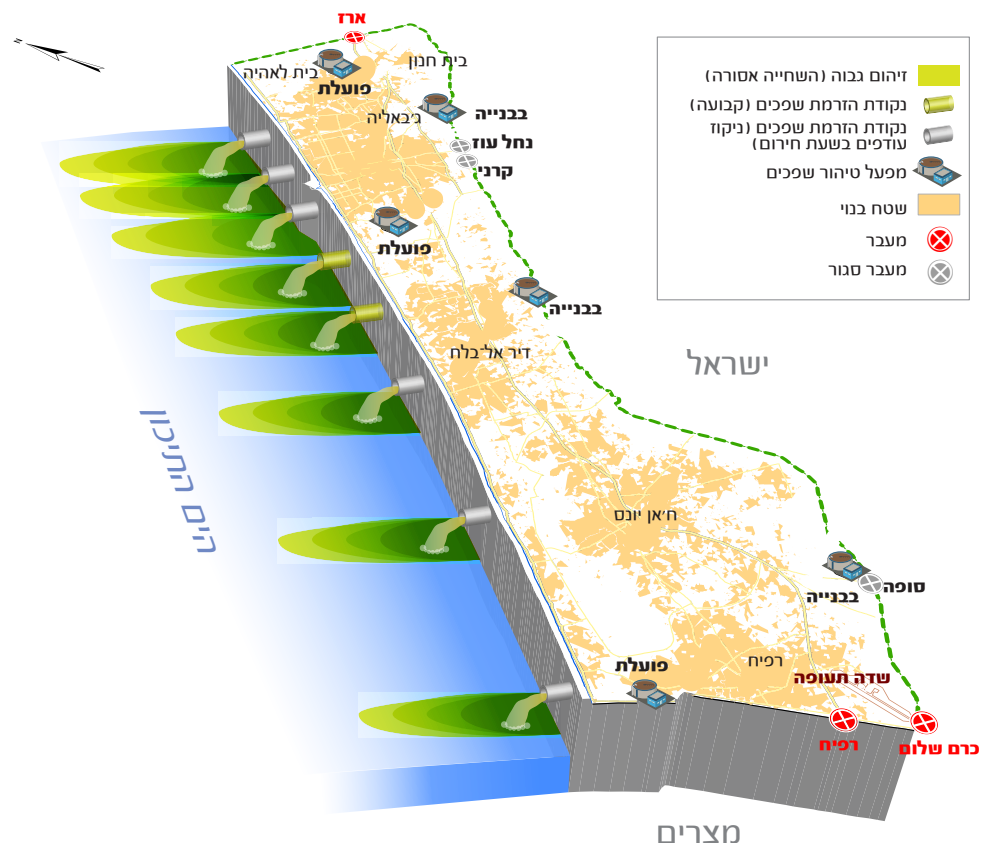
בשנים האחרונות גרם המחסור הממושך בתשתיות תברואה נאותות ברצועת עזה לכך שמדי יום הוזרמו אל הים כ־90 מיליון ליטר שפכים לא מטופלים או מטופלים חלקית, מצב שיצר סיכונים בריאותיים וסביבתיים קשים. פיתוח תשתית המים והתברואה נפגע קשות מהגבלות היבוא שהטילה ישראל בתשע שנות המצור שלה על רצועת עזה. כיום, 23 פריטי מים, תברואה והיגיינה, כגון משאבות, ציוד קידוח וכימיקלים המשמשים לחיטוי כלולים ברשימה הישראלית של פריטים "דו־שימושיים", שעל הכנסתם לעזה מוטלות הגבלות חמורות.

מצב זה מחריך עם כל צמצום באספקת החשמל, המוגבלת ממילא, צמצומים הכוגעים עוד יותר באיכות השפכים המוזרמים לים. בחודשים אפריל ומאי 2016 חלו צמצומים נרחבים באספקת החשמל, כשתחנת הכוח של עזה הושבתה או פעלה בהיקף מינימלי בשל מחסור בדלק הדרוש להפעלתה, ועקב כך נוצרו הפסקות חשמל יזומות שנמשכו עשרים שעות ביום.¹

יכולתה של רשות האנרגיה בעזה לרכוש דלק להפעלת התחנה נפגעה מאז תחילת 2016, בעקבות שינוי בהסדר עם משרד הכספים היושב ברמאללה, שהעניק עד אז לתחנת הכוח של עזה פטור מלא מתשלום מסי דלק. מאז ינואר צומצם בהדרגה היקפו של הפטור ממס, ועקב כך התייקר הדלק באופן משמעותי.

עד 23 פריטי מים, תברואה
והיגיינה, כגון משאבות, ציוד
קידוח וכימיקלים המשמשים
לחיטוי כלולים ברשימה
הישראלית של פריטים "דו-
שימושיים", שעל הכנסתם
לעזה מוטלות הגבלות חמורות.

רצועת עזה: זיהום מי הים, יוני 2016

זיהום מי הים וסכנת הצפות

זיהום מי הים מהווה סיכון בריאותי חמור למי שמשתמשים בחופים לנופש, במיוחד בעונת הקיץ, ולמי שצורכים מזון מזוהם מהאזורים שהפגיעה בהם היא החמורה ביותר. אומדן משותף שביצעו לאחרונה הרשות לאיכות הסביבה, ההגנה האזרחית ומשרד הבריאות בעזה מצביע על כך ש-52% מהחוף בעזה לוקים בזיהום חמור ואינם ראויים לשחייה, לרבות כמעט 90% מחוף העיר עזה.

טיבם הרעוע של המתקנים הקיימים והמחסור בחשמל יוצרים גם באנגלית ציל generate, בלי s, הנושא רבים ולא יחיד סכנת הצפות במי שפכים באזורים שבקרבת מאגרים ותחנות שאיבה. סכנה זו אכן התממשה ב־4 במאי 2016, כשאחד מקירות התמך של בריכת שפכים במפעל הטיהור בעיר עזה קרס לאחר הפסקת חשמל ממושכת, ופלט 15 אלף מטרים מעוקבים של שפכים גולמיים לשטח חקלאי בקרבת מקום. כתוצאה מכך ניזוק שטח בגודל כ־67 דונמים ועליו עצי פרי, ועל פי הערכת משרד החקלאות נגרם הפסד בשווי כמעט 150 אלף דולר.

במקרה נוסף, ב־13 בנובמבר 2013, הושבתה אחת מתחנות שאיבת השפכים הראשיות בעיר עזה (שטיפלה ב־60% מהשפכים בעיר) בשל מחסור הן בחשמל והן בדלק להפעלת הגנרטורים לשעת חירום. יותר מ־35 אלף מטרים מעוקבים של שפכים גולמיים נפלטו על פני שטח גדול בשכונת א־זייתון, זיהום שפגע בכ־3,000 בני אדם.

תשתית שפכים עכשווית ומתוכננת

נכון לעכשיו השפכים ברצועת עזה מטופלים בארבעה מפעלי טיהור שפכים, העובדים מעבר לקיבולתם ו/או נבנו כמתקנים זמניים. צופים כי שלושה מפעלי טיהור חדשים (בצפון עזה, בעיר עזה ובחיאן יונס) יסגרו את פערי הקיבולת העצומים, הגדלים בלא הרף במקביל לצמיחת האוכלוסייה. השלמתם של מפעלים אלה עוכבה זה שנים אחדות בשל שילוב של הגבלות, לרבות עיכובים בהיתרי בנייה ובכניסת חומרי בניין, ומחסור בקיבולת אנרגיה.

כתוצאה מהמחסור החמור בחשמל, ספקים של שירותי שפכים (לרבות מתקני הטיהור) נאלצים להיעזר בגנרטורים לשעת חירום. אלא שמנגנון התמודדות זה נתקל בקשיים בלתי פוסקים בשל מחסור בדלק, שימוש יתרומכשולים המונעים רכישת גנרטורים נוספים וחלפים המסווגים כפריטים בעלי שימוש כפול. חלק מהדלק הדרוש להפעלת גנרטורים ניתן באמצעות תוכנית חירום במימון תורמים מרובים, בתיאום משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים.

הטיפול היעיל במי שפכים לא זו בלבד שימנע את זיהום מי הים, אלא יאפשר גם שימוש חוזר במים המטוהרים להשקיה. שימוש כזה יתרום תרומה משמעותית לשימור אקוויפר מי התהום, שדולל בשל שאיבת יתר, לרבות על ידי המגזר החקלאי.

טיבם הרעוע של המתקנים הקיימים והמחסור בחשמל יוצרים [באנגלית ציל generate, בלי s, הנושא רבים ולא יחיד]. גם סכנה בלתי פוסקת של הצפות במי שפכים באזורים שבקרבת מאגרים ותחנות שאיבה, כפי שקרה ב־4 במאי.

מאמר זה נמסר על ידי ארגון
הבריאות העולמי

מטופלים מסוימים עדיין
סובלים, שנתיים לאחר
פציעתם, וזקוקים לטיפול
מתמשך. רבים אחרים עדיין
ממתינים לגפיים תותבות.

עזה כעבור שנתיים - השפעתם של מעשי האיבה ב־2014 על מערכת הבריאות

בתחילת יולי 2014 הזהירו משרד הבריאות הפלסטיני וארגון הבריאות העולמי כי מערכת הבריאות המקרטעת בעזה קרובה לקריסה, בשל מחסור חמורים בתרופות, פריטי ציוד רפואי חד־פעמי ודלק, והיעדר היכולת להרחיב שירותים כדי לתת מענה לצורכי האוכלוסייה. בימים ובשבועות שלאחר אזהרה זו התמודדה מערכת הבריאות עם יותר מ־11,200 פצועים, בהם יותר מ־3,800 ילדים, מספר הנפגעים הגבוה ביותר שעמו נדרש להתמודד בפרק זמן כזה. הקושי שמעשי האיבה ב־2014 הציבו בפני מערכת הבריאות הורחב גם להווה; כ־900 מהפצועים סבלו סוג כזה או אחר של נכות לצמיתות וזקוקים לטיפול רפואי מתמשך, ואילו חלק משמעותי מתשתית הבריאות ניזוק.² הכנסתי פה את ההערה (שחסרה בטסקט עצמו) כדי לשמר את הרצף המספרי - אין לי מושג לאן היא שייכת, אם כי לפי ההקשר נראה לי שלכאן

במשך 51 ימים הוצף בית החולים המרכזי בעזה, א־שיפא, באלפי אזרחים פלסטינים פצועים, רבים מהם נפגעי טראומה קשה, שהובאו לחדר המיון שלו. "זו הייתה התנסות קשה הן לקורבנות והן לסגל הרפואי", אמר ד"ר מחמוד מטר, מנתח אורתופדי העומד גם בראש היחידה לשחזור גפיים בא־שיפא. "מספר הפגיעות וסוגיהן היוו אתגר גדול. תחילה היו אלו סוגיות של הצלת חיים, ואחר כך של טיפול למניעת נכות". כשני שלישים מכל הפציעות האורתופדיות שטופלו בא־שיפא הסתיימו בנכות והצריכו שיקום; גפיהם העליונות של מטופלים מסוימים נקטעו, ואחרים איבדו רגל אחת או שתיים.

"מטופלים מסוימים עדיין סובלים, גם שנתיים לאחר פציעתם, וזקוקים לטיפול מתמשך. רבים אחרים עדיין ממתינים לגפיים תותבות. מצב התותבות בעזה עדיין כבי רע", אמר ד"ר מטר. רוב המטופלים זקוקים להפניות לטיפול רפואי מחוץ לעזה, במיוחד כאלה שגפיהם העליונות נקטעו. מי שזקוקים לטיפול מתמשך מבקרים בבתי חולים מקומיים,

ולקבלת טיפול והליכים רפואיים מורכבים יותר ניתן להפנותם ליחידה לשברים מורכבים שהוקמה בא־שיפא לפני שמונה חודשים. ההפניות לא־שיפא נעשו הכרחיות אחרי שבית החולים אל־וופא, בית החולים השיקומי היחיד בעזה, נהרס כליל בתקיפה אווירית ב־2014. הצלב האדום הבינלאומי סיפק תמיכה רב־תחומית חשובה לטיפול ולשיקום של קטועי גפיים, באמצעות מרכז הגפיים המלאכותיות והפוליו, בשיתוף פעולה עם עיריית עזה.

כמו כן פגע העימות פגיעה קשה גם בשלומה הנפשי של האוכלוסייה. על פי הערכת ארגון הבריאות העולמי, ייתכן ש־20% מהאוכלוסייה (360 אלף בני אדם) בעזה סבלו מהפרעות נפשיות וזקוקים לצורה כלשהי של תמיכה נפשית או התערבות פסיכו־חברתית.

התור המתארך לטיפול רפואי

נכון ל־20 ביוני 2016, היו רשומים בבית החולים א־שיפא 3,839 מטופלים בהמתנה לניתוחים מתוכננים: 60% סווגו כניתוחים גדולים שמשכם ארוך, 35% כניתוחים בינוניים, ו־5% כניתוחים קטנים. תורים רפואיים נקבעים כעת לשנת 2018.

רשימות ההמתנה הארוכות הותירו מטופלים רבים כשהם מתוסכלים, לעתים סובלים כאבים שלא לצורך ומתמודדים עם סיכונים בריאותיים הנלווים לעיכוב בטיפול. כך למשל, לאישה הסובלת מבלוטת תריס מוגדלת עם גידול שפיר נקבע לאחרונה תור לניתוח בעוד שנה, אף שהיא במצוקה וסובלת משיבושים בדיבור. מטופלים מסוימים אף נאלצים לבקש טובות, ופונים לאנשי סגל רפואי בבקשות שיקבעו להם תורים לטיפול על סמך קשריהם האישיים.

מחסור בסגל מיומן לצוותי חדרי ניתוח, במיוחד מרדימים, אחיות חדר ניתוח וטכנאים הם הסיבה העיקרית לפיגור בביצוע ניתוחים. מצב זה הוא בחלקו תוצאה של המצור, המגביל הזדמנויות להכשרה מקצועית מחוץ לעזה, ושל הפילוג הפלסטיני מבית, שהותיר עובדי ציבור שגויסו על ידי הרשויות בפועל בעזה, לרבות עובדי מערכת הבריאות, בלא משכורות סדירות.

בבית החולים א־שיפא 14 חדרי ניתוח, אבל נכון לעכשיו רק עשרה מתוכם נמצאים בשימוש (חמישה לניתוחים כלליים, אחד לניתוחי לב, שניים לחירום ושניים לניתוחים אמבולטוריים). משרד הבריאות נאלץ לצמצם את שירותי ניתוחי הלב הפתוחים שלו אחרי שאחד משני המנתחים המומחים שלו עזב את עזה. יחידת הלב בבית החולים האירופי בעזה נסגרה, צעד שקיצץ את מספר המטופלים הרגיל שמשרד הבריאות יכול לטפל בהם, 500 ל־250 בלבד בבית החולים א־שיפא. יתר חולי הלב זקוקים כיום להפניות לטיפול רפואי במתקנים מחוץ לעזה.

המצור, המגביל הזדמנויות להכשרה מחוץ לעזה, והפילוג הפלסטיני מבית, שהותיר עובדי ציבור בלא משכורות סדירות, תרמו שניהם לפיגור הממושך בניתוחים.

חדר ניתוח, בית החולים א־שיפא, אוקטובר 2015

צלום: ארנון הבראות העולמי

שיקום ותיקון של מתקני בריאות

במהלך מעשי האיבה נהרסו כליל בית חולים אחד (אל-וופא בעיר עזה) ושלוש מרפאות ראשוניות - עטא חביב, ג'והר א-דיכ וחוזעא, ו-18 בתי חולים ושישים מרפאות ראשוניות נוספים ניזוקו במידה זו או אחרת. נכון להיום כל המתקנים הללו תוקנו/שוקמו או מצויים בתהליך שיקום/תיקון, למעט בית החולים אל-וופא, ששיקומו מצריך מימון רב. הואיל והמצור על עזה עדיין בתוקף, מנגנון השיקום הזמני של עזה מילא תפקיד מכריע באפשרו הכנסתם של חומרי הבניין הדרושים לשיקום מתקנים אלה.

עשר מרפאות ראשוניות בקהילה זוהו כזקוקות להרחבה ולתוספת ציוד, שיאפשרו להן לטפל במספר המוגדל של מטופלים ובצרכים הנלווים לכך (למשל שירותי מעבדות ופיזיותרפיה), אבל נכון להיום קיבלו רק שתיים (המרפאות בא-סלאם ובדיר אל בלח) מימון מתורמים. שמונה המרפאות הנותרות (המרפאות הראשוניות בקהילה עבסאן, עטאטרה, חלה שאווא, שייח' רדואן, רפיח, אל-פלח, שוקה וזייתון) מתמודדות עם פערים משמעותיים ביכולתן לתת מענה לצורכי בריאות קיימים באזורים שבתושביהם הן אמורות לטפל.

סגירת מחסום בגדר ההפרדה יוצרת מצוקה ומובילה לעקירה בקהילה ירושלמית

גדר ההפרדה באזור ירושלים שינתה את הגיאוגרפיה, הכלכלה והחיים החברתיים של ירושלים המזרחית ובאזור המטרופוליטני הרחב יותר סביבה. בשטחים שבהן היא תואמת את גבול שטח השיפוט העירוני כפי שהוגדר על ידי ישראל, גדר ההפרדה מפרידה פיסית קהילות פלסטיניות הממוקמות באחד משני העברים של מה שקודם לכן לא היה אלא חלוקה לשטחי שיפוט נפרדים. כך, שכונות ירושלמיות מסוימות שבעבר היו מחוברות בקשר הדוק לעיר נותרו כעת מאחורי הגדר, נתק הגורם לסגירתם של מרכזי מגורים ומסחר משגשגים, ומאלץ ומשפחות לעזוב את האזור ולעבור לאזורים שבהם הגישה לשירותים ולמקורות מחיה טובה יותר.

גדר ההפרדה באזור ירושלים שינתה את הגיאוגרפיה, הכלכלה והחיים החברתיים בירושלים המזרחית ובאזור המטרופוליטני הרחב יותר סביבה. בשטחים שבהן היא תואמת את גבול שטח השיפוט העירוני כפי שהוגדר על ידי ישראל, גדר ההפרדה מפרידה פיסית קהילות פלסטיניות הממוקמות באחד משני העברים של מה שקודם לכן לא היה אלא חלוקה לשטחי שיפוט נפרדים. כך, שכונות ירושלמיות מסוימות שבעבר היו מחוברות בקשר הדוק לעיר נותרו כעת מאחורי הגדר, נתק הגורם לסגירתם של מרכזי מגורים ומסחר משגשגים, ומאלץ ומשפחות לעזוב את האזור ולעבור לאזורים שבהם הגישה לשירותים ולמקורות מחיה טובה יותר.

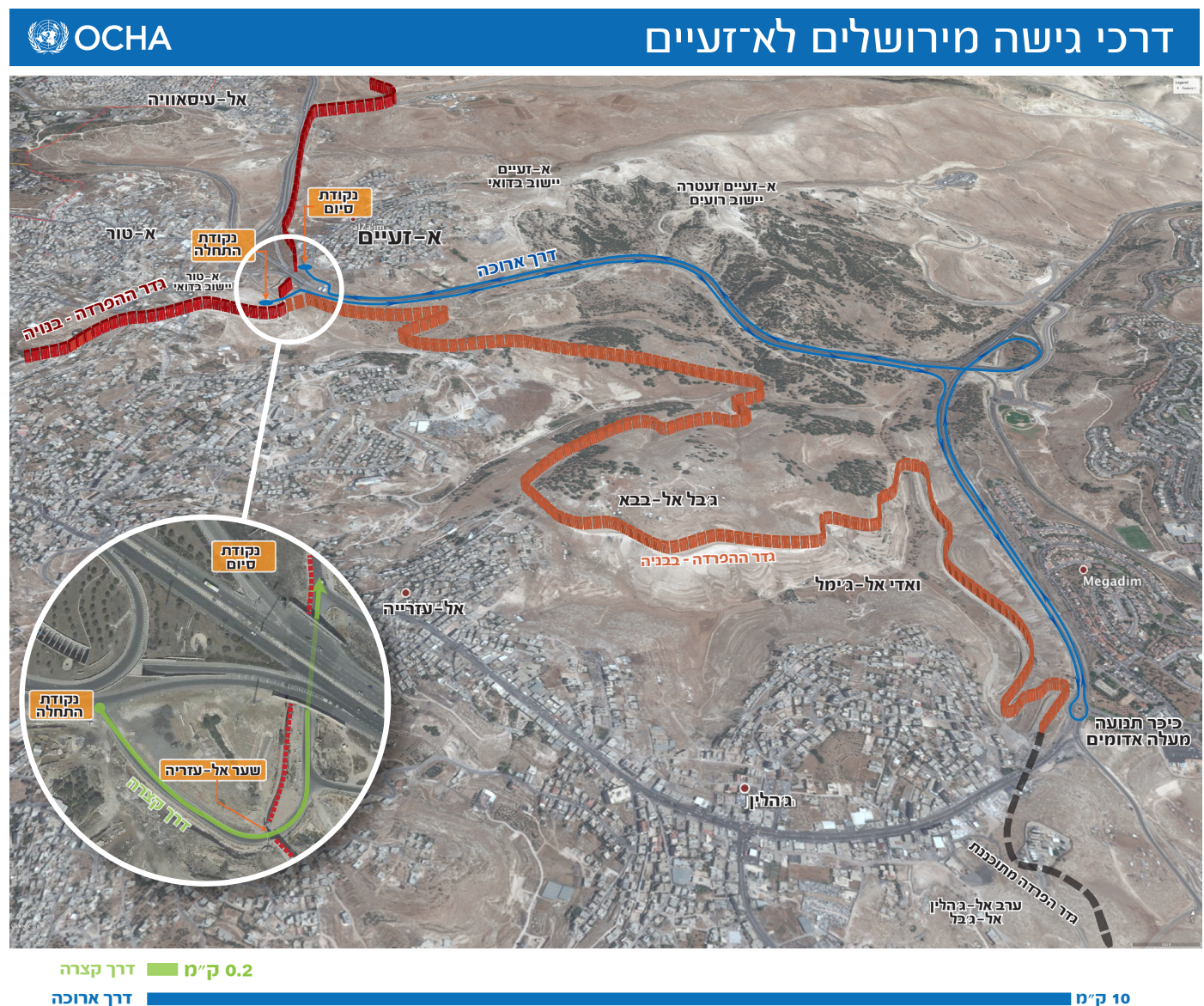
לקראת יום השנה ה-12 לחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק

ב־9 ביולי 2004 פרסם בית הדין הבינלאומי לצדק חוות דעת מייעצת בנושא ההשלכות החוקיות של בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש. בית הדין הכיר בכך שישראל "נאלצת להתמודד עם מעשי אלימות רבים, בלתי מובחנים וקטלניים נגד אוכלוסייתה האזרחית" ובכך שיש לה "הזכות, ואף החובה, להגיב במטרה להגן על חיי אזרחיה, [ואולם] האמצעים הננקטים חייבים להתבצע בכפוף למשפט הבינלאומי החלי בהקשר זה.

בית הדין ציין כי אותם קטעים של תוואי גדר ההפרדה העוברים בתוך הגדה המערבית, לרבות ירושלים המזרחית, מהווים הפרה של התחייבויותיה הבינלאומיות של ישראל במסגרת המשפט הבינלאומי. בית הדין קרא לישראל להפסיק את בניית גדר ההפרדה "לרבות בתוך ירושלים המזרחית וסביבה"; לפרק את קטעי גדר ההפרדה שכבר הושלמו; וכן "לבטל או להכריז על אי-נפקותן של כל פעולות החקיקה והתקנות הנוגעות לחומה".

בכל פעם שהשער סגור,
החוזרים מירושלים המזרחית
נאלצים לנסוע 10 ק"מ בדרך
עוקפת, נסיעה המגדילה את
עלויות התחבורה בעד 750
ש"ח למשק בית בחודש.

במרס 2015 החליפו הרשויות הישראליות את תשתית המחסום בשער מתכת. בשבועיים הראשונים היה השער סגור לגמרי, ואחר כך החל להיפתח פעמיים ביום לשעה אחת בבוקר ולשלוש שעות אחר הצהריים. מאז אוקטובר 2015, בעקבות עתירה לבג"ץ הוסיפו הרשויות מועד פתיחה שלישי, והגדילו את משך הפתיחה המצטבר לשמונה שעות ביום.

בכל פעם שהשער סגור, החוזרים מירושלים המזרחית נאלצים לנסוע 10 ק"מ בדרך עוקפת, העוברת בכניסה להתנחלות מעלה אדומים. הדרך העוקפת מאריכה את הנסיעה ב־15 דקות לכלי רכב פרטיים וב־30 דקות למשאיות, בתוספת עיכוב של 30 דקות בשעות העומס, וגידול של עד 750 ש"ח בחודש בעלויות תחבורה לכל משק בית.⁵

עקירה

על פי אומדן שערכה מועצת הכפר א־זעיים, כמאה משפחות, כולן בעלות תעודות זהות ירושלמיות, עזבו את הכפר בשנה שלאחר התקנת שער הדרך והטלת ההגבלות החדשות על הגישה לכביש הראשי אל ירושלים המזרחית. בסך הכול, על פי הערכות, היקף העזיבה מן הכפר מאז תחילת הגבלות הגישה בשנת 2000 הוא 240 משפחות נטו, שהן 20% מהאוכלוסייה הקיימת.⁶

חיי מסחר

דלדול האוכלוסייה גרם לעלייה במספר יחידות הדיור הריקות, וכתוצאה מכך גם לירידה של 30%-35% בשכר הדירה. בנוסף על כך, מאז אפריל 2015 נסגרו, על פי דיווחים, עשר מתוך שישים החנויות בכפר; אלה שעדיין פועלות דיווחו על ירידה חדה בהכנסות ועל עלייה בעלויות התחבורה שגובים הספקים שלהן, בשל הכורח לנסוע למרחקים בדרך עקיפה. בעליה של חנות לחומרי בניין הסביר: "סגירת השער שיתקה את חיי המסחר שלנו. המכירות שלי צנחו ב־70%". בעליו של מוסך הוסיף: "נאלצתי לפטר ארבעה עובדים, בהם אחד מהילדים שלי, כי ההכנסות שלי ירדו באופן משמעותי".

חינוך

כ־400 ילדים מא־זעיים הלומדים בבתי ספר בשכונת א־טור שבירושלים המזרחית נאלצים כעת לנסוע בדרך העוקפת כשהם חוזרים הביתה מחוץ לשעות הפתיחה של שער הגדר. לשם כך הם נאלצים לחצות כביש מהיר מסוכן, שכבר גבה את חייהם של מספר בני אדם. בנוסף, הסגר פוגע בגישתם של ילדים המתגוררים בא־טור ולומדים באחד מארבעת בתי הספר (שלושה יסודיים ותיכון אחד) הפועלים בא־זעיים.

"סגירת השער שיתקה את חיי המסחר שלנו. המכירות שלי צנחו ב־70%".

בעל חנות מא־זעיים

עלייה חדה באשרור הכרזות על "אדמת מדינה"

אשרור הוא שלב ראשוני לקראת הרחבת התנחלויות

הקצאת אדמות ציבור להתנחלויות והשתלטות של קבוצות מתנחלים על אדמות פרטיות צמצמו את המרחב הזמין לפלסטינים לצורך מחייתם בגדה המערבית, שהקיטוע בה הולך וגובר, ופגעו בשורה של זכויות אדם.⁷ יחד עם מדיניות האיזור והתכנון הלא חוקית והמפלה המיושמת בשטח C ובירושלים המזרחית, פגעו תופעות אלה, הקשורות בהתנחלויות, בתנאי החיים של פלסטינים והפכו אותם פגיעים במידה גוברת והולכת, לרבות לסיכון של העברה בכפייה המונית ושל יחידים.

נתונים ישראליים רשמיים לשנת 2015, שפורסמו במאי, מצביעים על עלייה חדה בבדיקה ובאשרור של שטחים בגדה המערבית שהוכרזו "אדמת מדינה", בעיקר בשנות השמונים.⁸ במסגרת התקנות הישראליות, האשרור הוא צעד הכרחי להקצאת אדמות להרחבת התנחלויות, או ל"הכשרה" בדיעבד של מאחזים לא מורשים.⁹ בסך הכול אושרו ב-2015 יותר מ־62 אלף דונם כאדמות מדינה, הנתון הכולל הגבוה ביותר מאז 2005.

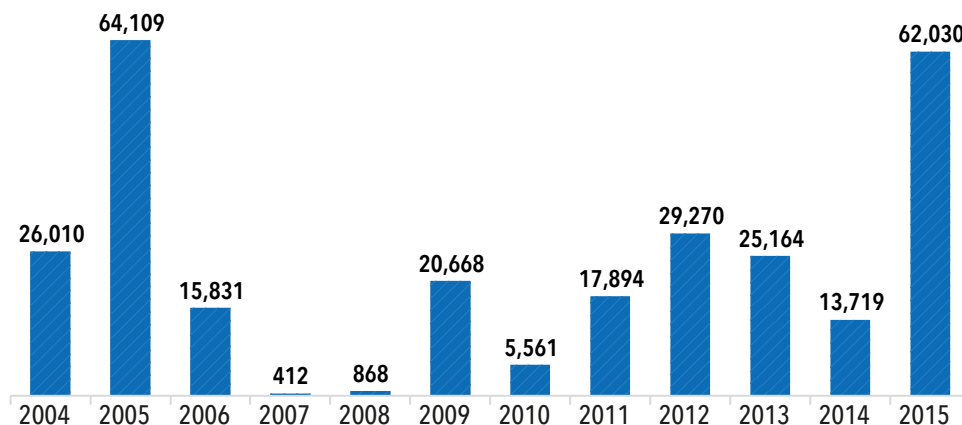
את התהליך מנהל גוף של המנהל האזרחי הישראלי המכונה "צוות קו כחול". אף שרשמית אין לגוף זה הזכות לבצע הכרזות חדשות של אדמות מדינה, באופן מעשי גרם תהליך תיקון הגבולות בשנים האחרונות להרחבה ניכרת של השטחים שנכללו בהכרזות המקוריות.¹⁰

עד אוגוסט 2015 לא התפרסמו החלטות "צוות קו כחול" בפומבי. בעקבות עתירה שהגישו פלסטינים הורה בג"ץ למנהל האזרחי להודיע לתושבי כפרים סמוכים על הכוונה לאשרר גבול אדמת מדינה 45 ימים קודם לאשרור, בכדי לאפשר לבני האדם הנפגעים מכך לערוך ארגונים לזכויות האדם הביעו חשש שבשל רמת היכולת הטכנית והעלויות הגבוהות הנדרשות להגשת תביעה נגד תיקון גבולות, ההליך החדש חסר כל משמעות עבור מרבית בעלי האדמות הנפגעים.¹¹

"יצירת עובדות חדשות בשטח באמצעות הריסות ובניית התנחלויות מעוררות שאלות האם מטרתה הסופית של ישראל היא, למעשה, לדחוק את רגליהם של פלסטינים מחלקים מסוימים של הגדה המערבית."

הערות מזכ"ל האו"ם למועצת הביטחון על המצב במזרח התיכון, 18 באפריל 2016

שטח הכרזות של "אדמת מדינה" שאושרו על פי שנה (בדונמים)

מקור: המנהל האזרחי הישראלי

אשרור "אדמות מדינה" בשטחי אש

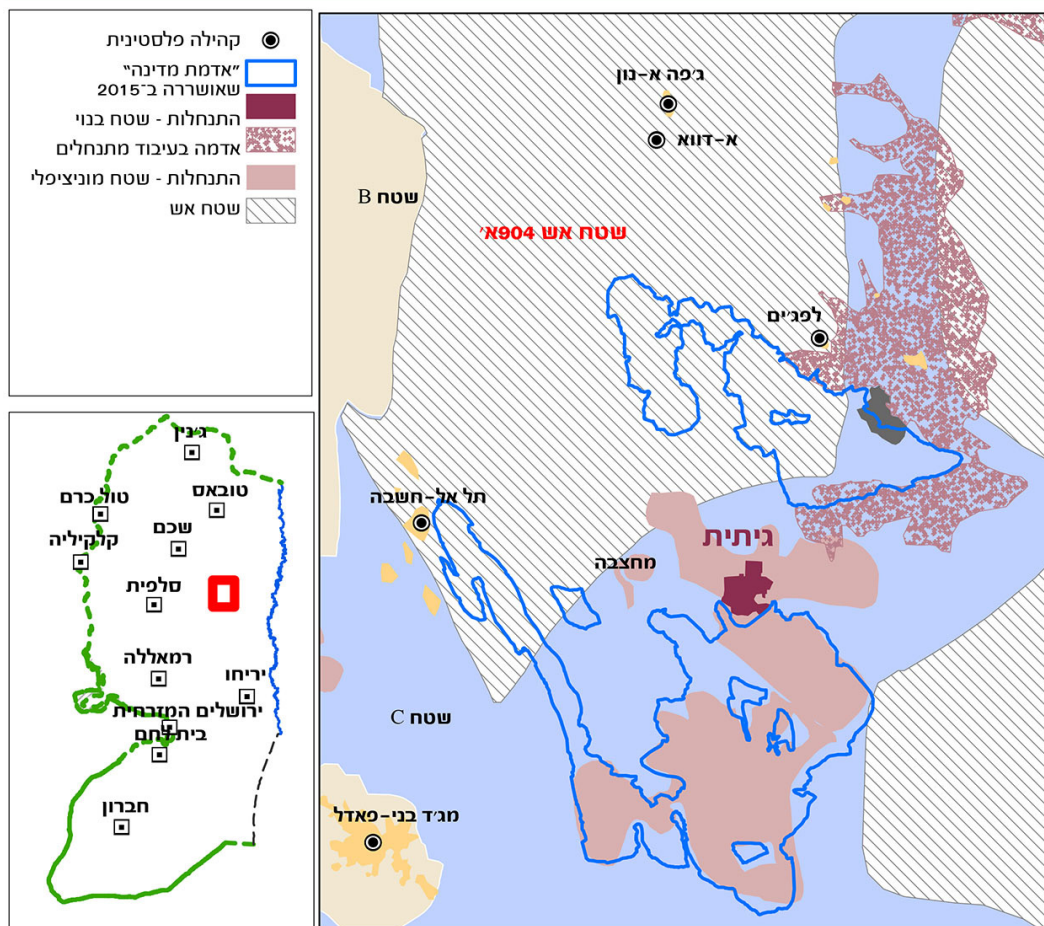
יותר ממחצית השטחים שאושררו כאדמות מדינה ב־2015 (כ־32,500 דונם) ממוקמים בשטחים שנסגרו לאימונים צבאיים ("שטחי אש"). כל סוגי הבנייה והפיתוח אסורים בתחומי שטח אש, יהא מצב הבעלות של האדמה האמורה אשר יהא (בין אם אדמה פרטית או אדמת מדינה).¹² אלא שבמספר מקרים בעבר שרטטו הרשויות הישראליות מחדש את גבולותיהם של שטחי אש כדי לגרוע מתוכם שטחים שהוקצו לאחר מכן לפיתוח התנחלויות.¹³

שטחי אש משתרעים על כני כ־18% מהגדה המערבית. על יותר מ־6,200 פלסטינים המתגוררים כיום ב־38 קהילות רועים הממוקמות בתוך שטחי אש מיושמים מרכיבי מדיניות מגוונים הדוחקים את רגליהם.

אשרור אחד של אדמת מדינה שבוצע ב־2015 היה קשור להתנחלות גיתית שבמרכז בקעת הירדן. אדמת המדינה שאושררה באזור זה כוללת 5,663 דונם, שכ־40% מהם כבר כלולים בגבול שטח השיפוט של ההתנחלות, והיתר מחוץ להם. מתוך השטחים שמחוץ לגבול ההתנחלות, 2,355 דונם ממוקמים בתוך "שטח אש 904".

ההרחבה הפוטנציאלית של ההתנחלות אל תוך השטחים המאושררים, לרבות חידוש פעילות החציבה במקום, עלולה להגביר את הלחץ על ארבע קהילות רועים סמוכות בתוך שטח האש, הנפגעות כבר עתה מהריסות, הגבלות גישה ורמות חמורות של צורך

אשרור הכרזות על "אדמת מדינה" OCHA

הומניטרי. הקהילה הקרובה ביותר להתנחלות, תל אל-חשבה (המכונה גם חירבת טווייל, ואוכלוסייתה מונה כ־250 נפש) חוותה מאז 2012 ארבע עשרה תקריות הריסה, שבמהלכן הרסו הרשויות הישראליות 63 מבנים, 25 מהם בתים, בנימוק שנבנו בלא היתר.

בקצרה

משפחה פלסטינית בסכנת גירוש מיידית

ב־30 במאי 2016 דחה בית המשפט העליון הישראלי ערעור שהגישה משפחה פלסטינית (משפחת כירש) נגד גירוש מבית בעיר העתיקה של ירושלים המזרחית, שבו התגוררה בשכירות זה דורות, והעברת הנכס לעמותת מתנחלים (עטרת כוהנים). כתוצאה מכך מרחפת על משפחה בת שבע נפשות, בהן ילד, סכנה מיידית של גירוש בכפייה. הבית הוא חלק ממתחם מגורים גדול יותר הכולל תשע דירות, שביולי 2010 נכנסו מתנחלים לשמונה מהן וגרמו לעקירתן של שבעה משקי בית פלסטיניים. על פי דיווחים המתחם כולו נמכר אמנם על ידי בעליו הפלסטיניים המקוריים לעמותת המתנחלים, אך המשפחה הפלסטינית הנותרת, ששכרה את הנכס מאז שנות השלושים של המאה העשרים, ממשיכה לתבוע את הזכות להישאר כדיירים מוגנים.

*פעילויות התנחלות בשכונות
פלסטיניות בירושלים המזרחית
הובילו להטלת הגבלות על
המרחב הציבורי, צמיחת
הבנייה למגורים וחופש
התנועה באזורים הנפגעים.*

בעשורים האחרונים הגבירו עמותות מתנחלים את מאמציהן להשתלט על נכסים בתוך שכונות פלסטיניות במה שמכונה אזור "האגן הקדוש" של ירושלים המזרחית - שטח הכולל בעיקר את הרבעים המוסלמי והנוצרי של העיר העתיקה, את סילואן, שייח' גראח וא־טור (הר הזיתים). נוהג זה, המתבצע בתמיכת הרשויות הישראליות, הוביל להטלת הגבלות על המרחב הציבורי, צמיחת הבנייה למגורים וחופש התנועה באזורים הנפגעים. הפרישה המתמשכת של מאבטחים פרטיים וכוחות משטרה כדי להגן על ההתנחלויות החדשות יצרה גם היא מתיחות ועימותים, ופגעה בשלומם הגופני של תושבים פלסטינים.

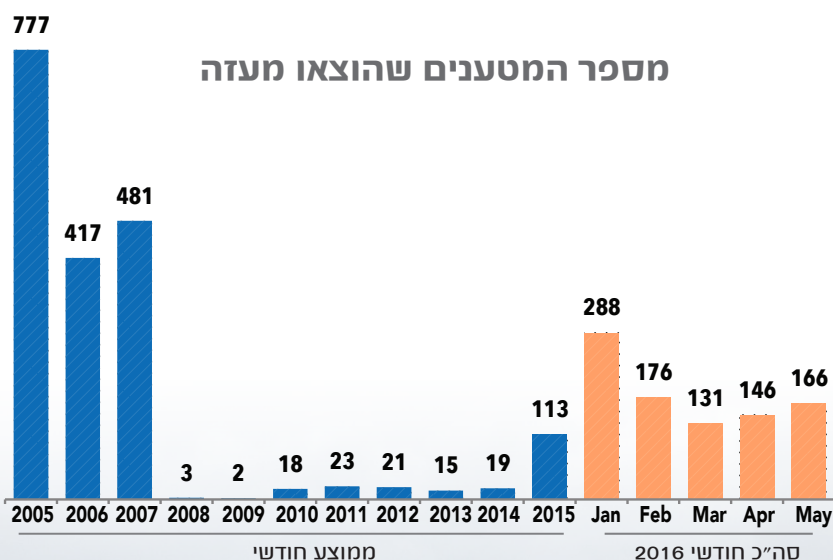
חלק זה נמסר על ידי ארגון המזון
והחקלאות של האו"ם

בינואר 2016 התחדש השיווק
של תותים מעזה בגדה
המערבית, לאחר שב־12
החודשים שקדמו לכך אסרו
הרשויות הישראליות לשווקם.

עלייה משמעותית ביצוא החקלאי ובהעברות מעזה

במחצית הראשונה של 2016 הגיעו ההכנסות מיצוא והעברות חקלאיים מרצועת עזה לסך 5.6 מיליון דולר, נתון המייצג גידול של פי שלושה לעומת התקופה המקבילה ב־2015. כ־65% מהכנסות אלה באו משלושה סוגי תוצרת: עגבניות, לימונים ומלפפונים. בינואר 2016 התחדש השיווק של תותי שדה מעזה בגדה המערבית, לאחר שב־12 החודשים שקדמו לכך אסרו הרשויות הישראליות לשווקם. בשל המועד המאוחר שבו החל השיווק (ינואר, לעומת נובמבר), הייתה כמות התותים שנמכרו נמוכה ב־41% לעומת העונה הקודמת.

חקלאות מהווה 5.2% מהתמ"ג ברצועת עזה ומועסקים בה 6.6% מן העובדים ברצועה; משום כך נותרת החקלאות ענף מרכזי בכלכלה העזתית. למרות השיפור שחל לאחרונה בביצועים, הסדרי סחר עקביים וצפויים יותר לכל היעדים והמוצרים יאפשרו יצרנות חקלאית משופרת ובת־קיימא יותר.

הערות

1. בשנים האחרונות פעלה תחנת הכוח של עזה בכמחצית מתכונתה והיא מייצרת כמעט 30% (60 מגוואט) מאספקת החשמל ברצועת עזה; יתר החשמל נרכש מישראל (120 מגוואט) וממצרים (30 מגוואט).
2. 22 מטופלים נוספים מתו מפצציהם אחרי הפסקת האש. נתוני הנפגעים גובשו על ידי משרד הנציג העליון לזכויות האדם, מטעם כוח המשימה לענייני הגנה, ואומצו על ידי ועדת החקירה של האו"ם בנושא עימות ישראל-עזה 2014.
3. מלבד שטח קטן הממוקם בתוך השטח המוניציפלי.
4. תושבים אלה עברו מהעיירה משנות השבעים ואילך, בחיפוש אחר דיור נגיש בקרבת אזורי התעסוקה, המסחר והשירותים העיקריים בעיר.
5. הערכות שהוגשו לבג"ץ על ידי עותרים נגד הסגר.
6. נתון זה כולל כמאתיים משפחות שעל פי דיווחים חזרו לכפר בין 2008 ל-2015, בניסיון להימנע משכר הדירה הגבוה בירושלים המזרחית.
7. שם, פסקה 105. ??? איפה? אין הפניה קודמת שניתן להתייחס אליה
8. מידע מבוסס על מפה דיגיטלית שהמנהל האזרחי הישראלי מסר לדרור אטקס בעקבות בקשה מתוקף חוק חופש המידע.
9. המדיניות הישראלית של הכרזת אדמה ל"אדמת מדינה" מבוססת על פרשנות שנויה במחלוקת של סעיף בחוק הקרקעות העות'מני משנת 1858, הקובע כי המדינה רשאית לקחת לידיה את זכות הבעלות על אדמה שאינה מעובדת במשך שלוש שנים רצופות. מדיניות זו כוללת פרשנות מגבילה של מה מהווה "עיבוד" למטרות החוק, וכן שורה של מכשולים בירוקרטיים ומשפטיים הפוגעות ביכולתם של פלסטינים לערער באופן יעיל על תפיסות אדמה מסוג זה.
10. Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem and the Occupied Syrian Golan, Report of the Secretary-General, A/HRC/31/43, 20 January 2016, para. 21.
11. שם.
12. היוצא מן הכלל היחיד לאיסור זה נוגע לכנייה על ידי אנשים שקיבלו מן המנהל האזרחי הישראלי מעמד של "תושבי קבע" בשטח האש; מעמד זה ניתן רק לעתים נדירות.
13. ראו חיים לוינסון, "אלוף פיקוד מרכז ביטל שטח אש כדי לאפשר הרחבת מעלה אדומים", "הארץ", 8 במרס 2015; ראו גם כרם נבות, "גן נעולי", מרס 2015, עמ' 85.